

RESSÒ

CRÒNIQUES I COMENTARIS D'ACTUALITAT — JULIOL 1951

neg 4802.

"Els ladrius, com guerrers
[que les via,
ardits la punyega; les
[verges se tanc".
Joan Maragall

SUMARI

LA CADENA. — EL MONTSENY, Capdevila-Fabulador. — EDITORIAL: Heroïsmes i democràcia, R. M. —
Vicente Català, ara, Maria Aurèlia Capmany. — ACTUALITAT: Des població rural, Ll. Girabulosa. — OC-
CURRENCIES GRAMATICALS D'EN LLUISET. — MARGES VIUS: Un vell document - Maig 1935. — BELLS INDRETS.
La Canxa de Barbaud. — Montanyencs. — RONDALLES A LA MAINADA: La noïeta de les sopes, Francesc Mar-
Abell. — L'Exposició del Diccionari Català Valencià-Balear. — VALÈNCIA AMIGA: La vejança del xaragol, S.
Rovira. — ELS LIBRES QUE ARA SURTEN, R. Montanyola i A. Navarri. — EL MARROC: Un altre país?, M. J.
Bouada. — EPISODIS VISCUTS: El Pego, R. Fontanilles. — DELS QUATRE VENTS. — La nostra força...

UB
Bibliotecària General
CEDOC

LA CADENA

Un article científic em fa conèixer que d'ara endavant no serà necessari comptar amb la terra per a cultivar herba; ens en podrem passar, i no caldrà haver camps per a tenir farratge.

La nostra idea era que hi havia molts camps amb manca d'herba i heus ací que la ciència tirant per un estrany camí intenta prescindir de la terra.

Sabíem que la partenogènesi havia trobat el mitjà de fer néixer infants sense necessitat del pare, ni de la mare. La «cibernètica» arribà fins a anunciar-nos la creació de pensaments prescindint del cervell.

Així veiem que tots el filla de la mare naturalment la van abandonant i des-cixint-se d'ella.

Malauradament tanta simplificació científica esdevé una complicació d'ordre moral cada vegada més difícil de resoldre.

Abans la cadena era: l'home, la terra, l'herba, la vaca, l'home. S'ha prescindit d'una malla de la cadena. Més endavant es prescindirà d'una altra, i preveiem que fins i tot s'intentarà prescindir de nosaltres.

Però tot seguint per aquests estranys camins Déu no deixa d'allisonar-nos i ens mostra que un major progrés no augmenta la nostra felicitat en aquesta terra.

EL MONTSENY

*Oh el Montseny vestit de festa!
quina patxoca que fa!*

*Sembla un vell de blanca testa,
però ferm com un tità*

*El besar-lo el sol de posta,
quin bè de Déu de colors!*

*Sembla tot ell una almosa
de llum, de perles i flors.*

*Envejosos se l'aguaiten
Puig-ventós i Matagalls
entre núvols que s'empaiten
com esquinqats abrigalls.*

*I en veure tanta blancúria
per ses puntes i el redós,
els minsos li fan injúria
creint-se més superiors.*

*I ell els diu: «jo veig Mallorca
i contemplo el Pirineu,
em saluda Pedra Forca,
i el bell Montserrat em veu.*

*Llamps m'envia Maledetta,
jo li lliuro calabruix,
quan el Cadí fa retreta*

jo contesto no gens fluix.

*Les bruixes de Pedra Forca
amb dues gambades sol
es traslladen a Mallorca
passant pel meu carcanyol.*

*Som les fites de la terra,
magatzems d'aigua i de foc!*

*Trametem tempesta i guerra,
sense mouré'ns mai del lloc.*

*Som els prohoms seculars
de la terra catalana;
per això nostra façana
duu tons espectaculars.*

*I voleu vosaltres xics,
amb nosaltres comparà-us?*

*Haveu de créixer, homènics!
si voleu fer-nos les paus.*

*Talment com els puigs petits
hi ha també sers estranys,
que no veient-se de terra
a tot'hom planten la guerra.*

J. CAPDEVILA-FABULÀTOR.

RESSÒ

CRONIQUE S I COMENTARIS D'ACTUALITAT — JULIOL 1951

Editorial

Heroisme i democràcia

«El culte de l'heroi és immortal en el llinatge dels homes», ha escrit un dels més grans pensadors de casa nostra. Cada civilització té el seu. Els grecs, el vencedor olímpic. Els romans, el conqueridor militar. El món medieval consagra el cavaller romàntic al costat del sant, l'heroi que vota la vida en servei de Déu.

També el món d'avui té els seus herois. No són els sants, ni els savis, ni els cavallers distingits. L'heroi de la nostra societat és el traficant que ha excel·lit en els seus negocis i posseeix una gran fortuna que aplega al seu entorn un estol de devots. L'heroi d'avui és el campió de tots els esports que les multituds fanatitzades homenatgen i premien amb pluja de diners, la felicitat suprema segons la filosofia de l'home del segle XX. Heu-vos ací els dos tipus d'herois bodierns, l'un i l'altre avalorats per l'or.

Els nostres herois són de més talla, són de totes les èpoques, són immortals. Són reproduccions vives de la figura viva de Crist. Del Crist pobre i desheretat, del Crist sofrent i perdonador. Precisament la premsa italiana s'ocupa, suava, d'un d'aqueixos herois. Es tracta de Don Emilio Serbelloni, rector d'Ortina qui víctima d'una sagnant agressió, el 9 del passat juny, es troba, en pronòstic reservat, a l'Hospital de Valdarno. En gest de meravellosa caritat, requerí, vora el seu llit, l'agressor, i, amb un visible esforç, estrenyent-li, amablement la mà, li digué amb veu tremolosa: «Aquest matí he ofert la Comunió per tu».

Aquell sacerdot perdonava. I el perdó, quan va esponjat de sang, és un vivent testimoni del més elevat heroisme. Aquests herois són els que proclamem: els sants. «Aquells homes i dones —són paraules del Dr. Carles Cardó— que han realitzat l'heroisme que està per damunt de totes les forces humanes i tanmateix ofereix l'avantatge d'ésser a l'abast de tothom. A la riquesa, a la saviesa, a la glòria militar, a la glòria esportiva, hi poden arribar pocs: a la santedat hi poden arribar tots. Cap revolució no ha proclamat un ideal democràtic de l'heroisme. Ací en tenim un».

R. M.

Víctor Català, ara

per Maria-Aurèlia Capmany

No amb autoritat i ni tan sols amb aquell esperit crític tan ben repartit que tots ens creiem tenir-ne prou, sinó, simplement, amb l'esperit agraït i admirat, vull parlar de Caterina Albert.

I per què ara? Jo haig de confessar que feia molts anys que no m'havia rellegit l'obra de Víctor Català. Havia quedat com una fita, potser com una fletxa que marca un camí, i havia quedat lluny, perquè la vida és breu i l'art «se mostra llonga». Però ara l'he tornat a trobar i ha estat llegint l'*Antologia* de Joan Triadú. I tot buscant les meves antigues lectures he vist com moltes d'elles deixaven l'esglaió on estaven encimbellades i rodolaven, unes molt, altres no tant, altres es quedaven arqueològiques en el seu lloc. Però allí hi havia Víctor Català absolutament nou, absolutament viu, dotat d'una miraculosa joventut. I a mesura que avançava en la seva lectura i m'adonava del seu lloc en el nostre món, en el món, m'adonava també que l'obra de Víctor Català té l'absoluta bellesa que en fa témer, amb una alegria i una tristesa infinites: Això no es tornarà a repetir.

No penso dir el que diria un crític perquè no en sóc i sobretot perquè allí, a l'*Antologia*, hi ha l'estudi de Joan Triadú; i potser encara puc afegir que si avui es cridés als quatre vents aquesta admiració que Caterina Albert es mereix, jo callaria. Ella, en la seva solitària

grandesa, deu haver après a prescindir de l'elogi i de l'oblit. Ella amb la seva mirada tan fosca i tan bonica, deu haver vist fins a on pot arribar la seva paraula malgrat aquella boira d'estupidesa que encobreix l'autèntica bellesa del món. Potser sap fins i tot, que ara la seva veritat ens ha de semblar més pròxima, més nostra. I ella mateixa, llegint l'*Antologia* potser ha comprès perquè nosaltres, que no visquérem aquell temps que ara se'n diu «abans de la guerra», l'hem de reconèixer com un de nosaltres i hem de girar altre cop els ulls cap a ella, indiferents al bon humor, al cosmopolitisme i a la facècia de la vigília del desastre.

Jo no puc parlar, perquè no en sé, del seu llenguatge que té una elegància mai no superada, de l'agilitat del seu esperit, d'aquell contacte anímic que s'estableix entre nosaltres lectors i els éssers per ella creats. Només voldria dir, i això moltes vegades:

— Escolteu aquesta amarga dolorosa riuada de la vida com avança, com us pren, com us sentiu sense quasi voler-ho un altre, qualsevol, dels seus personatges.

PREGUNTA INNOCENT:

— Fill meu, nosaltres hem vingut al món per ésser útils als altres.

— I els altres per què han vingut, pare?

DESPOBLACIÓ RURAL

En el número de maig, l'amic Grases ens parla de la tristor que fa de veure els pagesos abandonar el camp, atrets per l'encís de la ciutat. Diria que no és sols l'encís, sinó la necessitat la que sovint els fa emigrar.

Analitzem quins són els pagesos que, fills del camp, l'abandonen. Podem fer-ne tres categories:

I.^a Dels benestants amb les butxaques plenes. — No són pocs! Aquests es consideren amb massa «papers» per embrutar-se les mans de terra i de fens. Creuen tenir un nivell de cultura tan superior, que no poden conviure amb els fills del terròs. Pel sol fet d'haver amuntegat bitllets, ja es consideren savis, i cerquen «la vila». Allí, en qualsevol negoci — que de vegades els arruïna — o vivint de renda, asoleixen el repòs de «nou senyors». Del poble en continuaran essent «cacics», tindran les seves terres on passaran l'estiu contant-nos que «a n'allà» es fan amb els capdavanters de la política, del negoci, i amb la gent lletrada. Gallejaran que van al «traïsto», a braus i al cinema. Aquest estarrufament ens fa riure perquè sabem que és fruit de fantasia, puix la majoria d'aquests tipus llampants mai no podran dissimular la llur esquifida cultura, i l'evidència que mai no han assolit de posar els peus en els casals dels qui ells s'envaneixen d'ésser-ne els estadants. Però el cas és fer-ho creure als camperols qui els escolten, bocaoberta, més amb enveja que amb alegria.

II.^a Dels pagesos qui viuen del jornal. — Són de nombre escàs. La majoria dels jornalers són homes que de la seva terra no poden viure, i cerquen jornal per a la subsistència. Són la massa més pobre, i dels que n'emigren més. El pagès que ha de confiar del jornal la passa molt magra. No pot estalviar mai cap ral, en prou feines li és permès fer festes, i gairebé sempre impossibilitat de sostenir la família. No tot l'any té treball, i quan en troba són tasques feixugues i esgotadores de «temps de feina» (vega, batre, verema, etc.) on la jornada de treball no es compta pel rellotge sinó per la claror de la lluna. Mal menjat i pitjor pagut... qui no ha de fugir de tanta desvalorització del seu esforç?

El seu sou oscil·la entre les 300 pesetes, i 700 per als més forçuts i treballadors. Aquesta mesada no els arriba ni per comprar unes calces de vellut, i és, endemés, insegura. L'estol d'aquests, esclau de l'amo i de la terra, avui dia sortosament és escàs. S'han alliberat (?) anant a ciutat.

III.^a Dels cabalers. — En general a la casa pairal d'aquests hi ha terres per treballar-hi tots, però també en fugen. Per què? Senzillament, a l'hereu li ho donen tot, i els cabalers, poc ajudats, han de tocar el pirandó.

A l'arribada del casori, han de cercar l'aixopluc de la pubilla, altrament els espera dejunar. Si ambdós són cabalers, gairebé hauran d'anar a jornal, que és sinònim de menjar arengada. Trobar

terra, ni pensar-hi; ni els propis pares n'acostumen atendre. Si en troben són per arrabassar o poc aprofitables.

Això quant a la terra, però i el capital per a formar la llar? Una taula, una dotzena de plats i quatre culleres de fusta costen pocs diners, i els pares ja els ho donen de dot. Però, i els arreu necessaris per al treball? Com a mínim una mula costa unes 25.000 pessetes, i posem-hi, per curt, altres tantes per eines i guarniments. Quins són els fadrísters que reben un dot de tanta categoria? Ben pocs i, en canvi, és cosa imprescindible per a començar. Per altra banda, si hom té aquest capital no farà de pagès, sinó que empenirà el camí de la ciutat.

Cosa palesa és que la despoblació del camp depèn majorment de la manca de terres. Hom es preguntarà: I abans bé hi vivien? Veritat, però avui el pagès —amo— ha adquirit més cultura agrícola i més diners, ambdues coses necessàries: la primera per conèixer l'utilatge de la màquina, i la segona per a comprar-les. El tractor va suplir les cavalleries del camp català. Les màquines de segar, lligadores, trilladores i tota mena d'eines modernes han suplantat la mà d'obra i han permès abassar més terres de conreu.

No volem negar que no hagi contribuït a la despoblació l'enlluernament que els homes de llogarret senten pels múltiples atractius de la capital. I, quan hi són... quants senten tocar a penedir, i'donarien al poble si sabessin sobreposar-se al somriure maliciós dels seus germanos de terra!

LLUÍS GRABULOSA

GRAMATICALS D'EN LLUISET

Consells al Pep Sagristà que no sap bé el català

*Si la llengua és do del cel,
n'has de ser guarda fidel
amb la mateixa alegria
que ho ets de la sagristia.*

*Persegueix com ratolina
els termes n o gairefins;
que els barbarismes són rates
amb gec, armilla y sabates.*

*No et cansin les bones obres,
i encén ben bé els cancelobres.*

*Candelabro és mot dolent
que espanta la bona gent.*

*Un gran èxit jo t'adovero
si apagues el candelero,
i aixeques el candelar,
símbol de l'home de bé.*

*Serveix a la clerecia
amb afecte i cortesia,
que el clero, en aquest cantó,
no vindrà a la processó.*

*No et carreguis amb les andes
que tenen bromes nefandes.*

*Digues civera o baiard...
que, creu-me, ja n'estic fart
de tants i tants cataclismes
moguts pels castellanismes.*

*Fes-ne neteja i endreç;
la llimpia no val res.*

*Dir manto és un gran abús,
com Niño a l'infant Jesús.*

*Manto és mantell. Que Maria
t'hi guardi amb la confraria.*

*I, la pau per tu serà,
si parles bé el català.*

Marges vjús

Un bell document - Maig 1936

La Cançó dels Joves

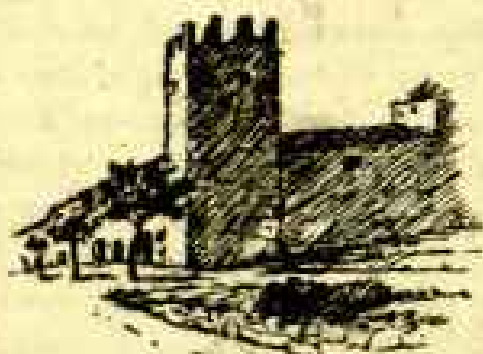

Valents i ardits,
 seguim un llarg camí,
 un camí triomfal vers uns verges florits.
 I amb una anhelant
 collim la vida en flor,
 la vida que s'efulla i tristament es mor...
 El camí és llarg...
 I al vegada ens trobem,
 mes, així i tot, encara'l triomf operarem!
 Sempre el caliu
 d'un ideal fervent
 cremarà viu
 dins nostre pit ardent.
 I encendrà en foc sagrat la sang adolescent.
 Valents i ardits,
 seguim un llarg camí,
 un camí triomfal vers uns verges florits

Guillem Colom

Bells indrets

La Conca de Barbarà

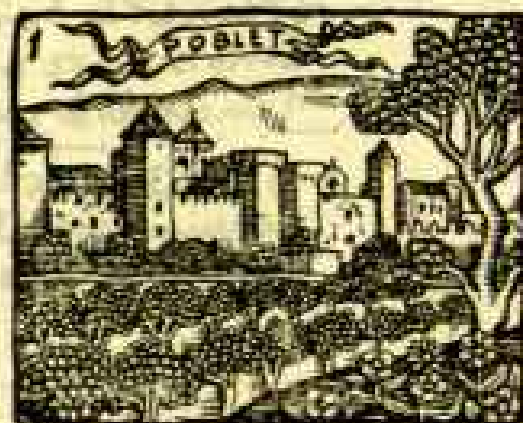

"Torre dels cinc castells" de la vila de Montblanc, capital de la Conca.

La Conca és una clotada d'uns 500 quilòmetres quadrats que nodreix d'aigües el riu Francolí, que la travessa de cap a cap. Arreu, el paisatge està determinat pels factors terreny, clima i home. La Conca no és pas una excepció. Els boscos frondosos i les corpredores fondalades es donen pel costat de les muntanyes de Prades. L'abundància d'aigua fa que allí presenti la terra una esplèndida vegetació boscana, però l'entrada de l'home hi és difícil i solament trobem allí escadusseres cases de pagès. Les poblacions més nodrides són al fons de la Conca, on hi ha les terres més apropiades per al cultiu. Allí, a més de la vinya, els sembrats i els ametllers, que són els productes que caracteritzen aquesta comarca, hom pot veure nombroses i rialleres hortes. Cap a Segarra, disminueix visiblement la densitat de població; l'aigua és escassa i la vegetació migra. Es dona encara la vinya a les

fondalades, però l'estiepa sorgeix i és el blat el que cobreix les carenes.

La constitució dels actuals pobles de la Conca es verificà durant els temps de la Reconquesta. Els àrabs foren atrets per les excel·lents condicions agrícoles d'aquesta terra, però ben aviat foren empesos vers les terres del waliat de Ciurana pels comtes conqueridors i durant llarg temps fou la Marca, ratlla fronterera, entre cristians i alarbs. Testimoni d'això en són les restes dels castells que es troben en molts dels seus pobles i el fet d'ésser emplaçats en punts estratègics. Barbarà, La Guàrdia, Ollers i Rocafort són anomenats ja en la documentació de la primera meitat del segle XI i Espluga i Montbrió un xic més tard, Montblanc, Sarral, Pira, Lilla, Prenafeta, Rojals, Vellclara, Vallvert, Vilavert i Vimbodi donen senyals de la seva exis-

L'històric monestir constitueix el millor joell de la comarca.

MUNTANYENCA

Era un clar matí d'estiu. Del broc de la font eixia suaument, un regalim d'aigua pura i transparent que, topant la pica, deixava sentir l'acompassada remor que des de molts segles, potser es deu haver sempre sentit amb la mateixa cantarella.

Per entre mig del fullatge d'un pollancre majestuós es filtren els raigs de sol que cauen de ple damunt la meua testa grisenca. Prop del torrent té estatge un saüc florit; i un xic més enllà, un vern delitós.

tència al segle següent. Blancafort ho fa en darrer terme, a començaments del segle XIII. El cenobi del Cister, establert a Poblet, influï poderosament en el desenvolupament econòmic de la Conca al mateix temps que en les lluites de l'Edat Mitjana i posteriors. Montblanc, la capital de la Conca, és un llibre tallat en pedra que ens parla de la Catalunya dels Comtes-Reis.

Als nostres dies, ço que caracteritza la Conca és la seva gran producció vinícola. En tots els seus pobles hi ha establers importants Sindicats que faciliten el conreu de la vinya, així com l'elaboració i exportació dels vins. Els donen un caire propi i són una penyora de prosperitat per aquesta bella comarca abundosa de pa i vi.

M.ª TERESA PÀMIES

Saltironejant entre el brançatge, un rossinyol alegre desgrana cants d'amor. Jo sento melangia...!

Una ràfega d'ire fa caure una fulla que davalla gronxant-se suaument fins anar a parar al bell mig del rabeix de l'aigua, capbussant-se primer, i donant voltes després, com si ballés sardana.

Aquesta fulla després ja no té vida. És com infant que no ha pogut arribar a home, o com un home que no ha pogut arribar a vell. De la font, tot barquejant, se'n va al torrent; del torrent al riu, i qui sap si s'esmicolarà o romanirà a una vorera esperant que el llot o la sorra l'enterri, com volent cursar les acaballes de la seva vida, tan curta, semblant a la de l'home; efimera com totes les coses del món.

El ressò de la campana de l'ermita que s'albira a dalt la carena, crida els fidels a Missa. Una amorosa parella s'hi acosta. Ell és un bon mosso, ferreny i tot riuadot; no va vestit amb barretina, gec i calça; va a la moda d'ara. Ella és bruna i esvalta, i tampoc no va habillada amb gipó ni faldilla ribetejada; porta un vestit modern com la més presumida del poble.

Per travessar les passeres de la riera, ell li dona la seva mà gran i feixuga; ella li allarga tota coquetona i encisadora, la seva que és tendra i bon xic més petita. Abans de fer la primera camada,

aquelles mans d'enamorats s'estrenyen amistosament; els ulls es miren fit a fit mig esporuguits i espurnejant. Aquests ulls i aquestes mans que no parlen, quantes fineses deuen dir-se, quan la parella entre sofocada i entenedrida va avançant d'esma, i s'atura sota un roure centenari. Un roure que és testimoni de centenars d'idil·lis i de promeses amoroses... Un arbre que ha aixoplugat els sentiments de moltes generacions que, en aquest lloc solitari, totes hi han parlat del mateix: d'amor. D'aquell amor tan gran i pur que senten els cors, com grans i pures són les muntanyes que senten la veu de la natura... la remor de l'aigua i del vent i el càntic dels ocells i la flaire de les flors boscanes. Oh! si aquest arbre pogués parlar! Quina de coses no diria de les que ha vist i ha sentit durant la seva llarga vida!

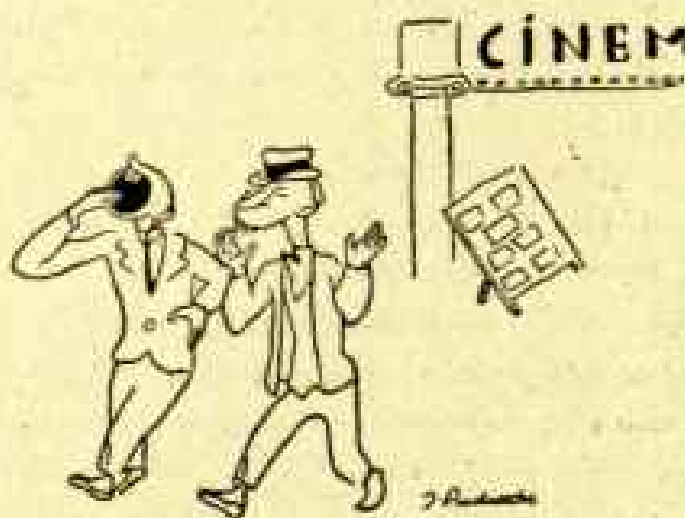
Moltes vegades sembla que, si no parla, «almenys» comparteix els sentiments d'aquella mena d'ocells de pas que s'hi deturen.

Quan una parella amorosa i afable va desglossant les dolces paraules que encoratjades per un doll d'optimisme revelen la joia de dos cors joves, jo diria que es veuen bellugar les fulles, talment com si gaudissin de l'alegria d'aquell amor. En canvi, quan s'hi aixopluga una parella mancada de cordialitat i de comprensió mútua, sense més il·lusions que una atapeïda boira de pessimisme, les fulles deuen caure, ara una, ara una altra, mateix que les llà

grimes d'aquells dissortats enamorats que cara avall s'escorren.

Deixem-ho... I mirem les muntanyes; que boniques que són! Què bella és la natura, i com és esplai del cor! Que bé s'hi sent hom un lloc solitari i enlairat! És l'encis d'un somni... Passa per la pensa un ètol de fades que bo i dansant, marquen evolucions imaginàries i que allunyant-se i apropant-se apar que et diguin: «Tu també sents amor; tu també estàs enamorat; tu també sents l'estremiment del cor. Però tu, com tothom, ho deixaràs tot: amor, passions, penes, il·lusions, en fi, tot. Esdevindràs pols aci en la terra, i el teu esperit compareixerà davant Déu qui ens creà a tots».

JAUME SOLER

- És un film que fa somnir.
- Vols dir? Doncs jo he estat dormant tota l'estada.
- Per això dir que fa somnir!

Rondalles a la mainada

La noieta de les sopes

Una vegada era una noieta que no podia sofrir gens ni mica les sopes. I això ja començà a fer-ho tot seguit que deixà les metes. Essent tan petitoia la seva mare prenia tota la santa paciència de aquest món, pensant que quan seria més grandeta, amb més concixement, ja li faria comprendre que les sopes eren un aliment de primera necessitat. Ca, ca... Tot inútil. Ni més grandeta tampoc no va voler tastar les sopes. La seva mare, per això, cada dia li portava a taula el seu plat de sopes. Res; se les havia de menjar ella. La bona dona prou n'hi feia d'advertiments. Tot era en va.

Un dia es va posar malalta, i al què tinc, al què tinc, correu, cuiten a cercar el metge.. El senyor metge no pogué fer-hi res. I es va morir. Com que, de totes maneres, era una bona minyoneta — resava cada dia, honrava pare i mare, no deia mentides, no prenia res de ningú... — Només tenia el defecte de no voler menjar sopes. De totes maneres, com deia, va anar al cel. Però ara veureu el que li va passar.

Heus aquí que en arribar a les portes del cel, com que eren tancades, truca. Surt Sant Pere, i en veure-la li diu: — Què vols, bufona? — I la noieta li fa: — Voldria entrar al cel, per a estar al costat de la mare de Déu, que tant estimo. — I el bon Sant Pere, somrient, que

li respon: — Ah!, sí; ja podràs entrar. hi; però... mira què tens al teu davant... — I se li apareixien una rastellera de plats de sopes que espantava. I alegeix Sant Pere: — Segons ordres de Nostre senyor tu no pots entrar al cel que no t'hagis mengat tots aquests plats de sopes, que són els que vas deixar de menjar mentre vas viure a la terra... —

I si va voler entrar al cel no va tenir altre remei que menjar-se-les...

Si no voleu trobar-vos com aquella noieta procureu menjar-vos les sopes que us donin les vostres mares.

*Si és veritat això o no
jo no ho tinc de discutir.
Però, minyona, minyó:
Pel que pugui succeir
l'ordre de Nostre Senyor
no vulguis desobeir.*

FRANCESC MAS-ABRIL

ANÈCDOTA:

Un banquer anglès de nom Ser o Sair, fou acusat d'haver fet una conspiració per a segrestar al rei Jordi III i transportar-lo a Filadèlfa.

Davant dels jutges els va dir: Sé molt bé el que un rei pot fer d'un banquer; el que ignoro és el que un banquer pot fer d'un rei.

5.500.000 ànimes parlen la nostra llengua

L'Exposició del Diccionari Català - Valencià - Balear

Joan Mateu, Director de l'Exposició

La idea i la realització de l'Exposició del Diccionari Català-Valencià-Balear celebrada a l'Escola de Bibliotecàries, cal atribuir-la a Joan Mateu i Ballesté.

Mateu és un home de vegades difícil de descobrir sota una capa d'humorisme, familiar i característic, però que tanca dins d'ell una quantitat considerable d'idees i uns mètodes d'una eficàcia provada. Cosa rara en el nostre país, és partidari del treball per equips, i en la ràpida concepció i realització de l'Exposició s'ha apuntat un dels èxits més considerables de la seva carrera.

Val a dir que han col·laborat amb ell gent tan il·lustre com Francesc de Borja Moll i Manuel Sançhis Guarnier, i tècnics i professionals com Gaietà Mari, Vicenta Ferrer, Joan Grases, Miquel Fullana, Català Pic, Cuyàs, Toni de Sala, Violant i Simorra, Mulet, Truyols, Rullan i l'organització Arxiu Mas.

A ell es deu el que aquest tema especialíssim i àrid de la filologia hagi pres una cara amable i pugui penetrar pregonament en el cor de les multituds que han vist i veuran, si a Déu plau, aquesta Exposició, quan iniciï la seva llarga ruta que la portarà per tot arreu on es parla la nostra llengua.

L'Exposició del Diccionari

L'Exposició del Diccionari Català Valencià Balear està organitzada en tres grans seccions:

Una reflexa la toponímia de l'àrea geogràfica de la llengua en els seus diversos aspectes de situació dins el conjunt dels idiomes romànics: en la seva extensió i divisió dialectal, amb mapes especials per a cada dialecte i diversos mapes de conjunt, amb les caracte-

M. Sançhis Guarnier donant una conferència en l'Exposició del Diccionari.

riístiques fonètiques especials dels grans grups dialectals; l'oriental i l'occidental; finalment hi ha dos mapes que recullen les diferents accepcions dels mots *Papallona* i *Rat-penat* per les diverses contrades dels nostres tres països. També com a documentació complementària hi ha un mapa de les comarques històrico-geogràfiques.

La segona secció recull els variats aspectes de la vida del Diccionari. Començant per les fotografies de Mossèn Alcover i Francesc de Borja Moll, els creadors de l'obra, passant pel mapa de les localitats visitades per ells i Manuel Sançhis Guarnier a la recerca de materials per a recopilar el tresor de la llengua parlada. També hi ha una mostra dels textos antics expurgats sistemàticament per a recollir el tresor de la llengua escrita i uns dibuixos com a mostra de l'interès que han merescut les velles màquines i instruments dels pobladors de la terra, avui dia molts d'ells desapareguts. Una altra part molt interessant és la que conté els autògrafs de les il·lustres personalitats que s'han interessat per l'Obra del Diccionari. Finalment, en una taula hi ha les obres i els volums publicats, en un plafó diverses fotografies de propaganda i en un altre els noms de col·laboradors insígnies i benemèrits.

La tercera secció reflexa la potencialitat actual i de temps passats de la llengua, amb una gràfica del nombre de gent que la parlava d'ençà de 1350 fins als nostres dies; un quadre amb la seva divisió per països i un altre de la gent que la parla, per professions, així com les deu ciutats majors que la coneixen.

F. DE B. MOLL, FIGURA D'ACTUALITAT

L'heres de la calaixera ens dona una lliçó:
Cal posar-hi l'espalla si volem fer quelcom de bo.

ELS LLIBRES QUE ARA SURTEN

BALADES I SONETS, de J. M. Rovira-Artigues

«Editorial Èstel», en un dels seus minúsculs estoligs de poesia, ens fa a mans el quart llibre de poemes de J. M. Rovira-Artigues, «Balades i sonets». Ricart exorna l'edició amb dos magnífics boixos; i la ploma prestigiosa de Boíl i Ferró glossa, en un consciencios i escaient pròleg, la delicada, sensible i límpida poesia de l'autor. No vacil·la a assenyalar-la «com un dels fets poètics més coherents, més delicadament cordials, més purs, de la moderna poesia catalana». I afegeix, encara, que «l'eufonia de molts versos de Rovira-Artigues no té d'envejar res a la que poguéssim admirar en qualsevol dels millors poemes del nostre país». Quant a nosaltres, estem absolutament d'acord amb les afirmacions de Boíl i Ferró, i sentim vivament no disposar de lloc per fer un estudi més acurat i distingut de «Balades i sonets». Direm, només, que ens encisa pregonament la fluïdesa, el dring, la frescor i la virginitat de les seves estrofes que esdevenint rutes lluminoses — escales il·luminades — ens emmenen a les serenes altituds de l'Enllà indefallent i inalterable. L'ànima essencialment cristià del nostre poeta ens fa assaborir — si més no per pura suggerència — la immaterial dolçor del món beat. El mateix to elegíac que sovint pren la frase n'és una paradoxal contribució. Rovira-Artigues ha assolit el que, al nostre entendre, ha d'ésser la fita de tota poesia lírica, remuntar-nos a l'Infinit. No podem esperar menys de qui, fa vint-i-cinc anys, ja ens ho adverava amb els seus «Poemes d'Amor i de Camí».

ROMIATGE LÍRIC, de Mossèn J. Serra i Janer

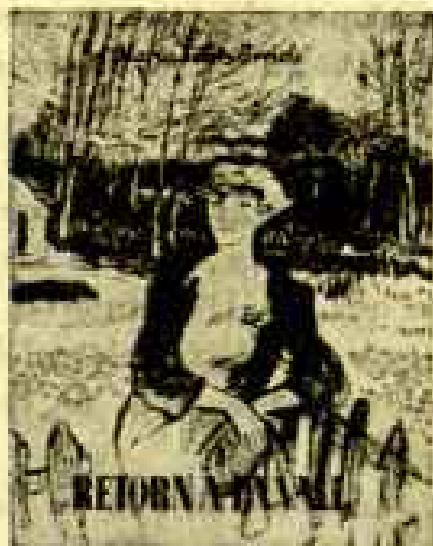
El jove rector de Malanyer, tan conegut pels seus triomfs floralescos, ens sorprèn joiosament amb el seu primer recull de poemes que acompanya, amb un introit, Ollavi Saltor. El sol títol, «Romiatge líric», ja és una troballa. Comença amb l'ofrena total del poeta qui, abandonat a la idèntica alegria del Pobriassó d'Assís, emprèn amb «unes ales d'amor a cada flanc» el seu pelegrinatge cap a Déu. Pel camí fa les visites jubilars que la devoció li inspira, i roman, si li llo, a reposar sobre el pit de l'Amat o a falda maternal de Maria. No és pas indiferent al paisatge, a la terra, a la llar que l'ha vist néixer. S'atura a contemplar la muntanya i, al cim, el Crist de les Tempestes, i els camins, i l'ermita i el cementiri i l'alzina i la vida rural i els seus personatges. Malgrat el destriç en tres parts — religioses, terrals i esparses — no constitueix sinó un sol Romiatge que s'inicia, íntim, en el cor del poeta-sacerdot on s'apleguen tots els instants que, dispersament, l'abellien per venir a finir-se, solemnement, com a present d'arribada, amb un tendre poema de llàgrimes.

«Romiatge líric», direm amb Ollavi Saltor, «ens recorda el poeta de «Geòrgiques d'irreïcones» i el nostre líric d'«Ofrena rural». Mossèn Serra Janer té una gràcia peculiar i una predisposició per als

alexandrina. És, precisament, per això que ens rememba Francis Jammes i Guerau de Liost. Venturosament el llibre que acaba d'ofrenar-nos no desdii ni un punt de la seva doble vocació de sacerdot i de poeta. No som qui per a donar consells, però si posseïssim un títol que ens permetés amonestar el nostre bard prevere, li diríem que no decanti els passos d'aquell camí que ha emprat. Li pregaríem que cantés entre l'altar i el calze, entre el temple i la muntanya, i que no es deixés enllaminir per altra guisa de temes, altrament enlluernadors però d'una nimietat llàstima per a distreure l'atenció d'un poeta que, com Mn. Serra Janer, ostenta l'aurèola del sacerdoti de Crist.

R. MONTANYOLA, PREV.

RETORN A LA VALL, de Maria Dolors Orriols

Novel·la de títol suggestiu que invita a la immediata lectura. La coberta del llibre ens dona una visió gràfica de la vall, i de la protagonista, Adelin, exemple viu de la dona moderna, però de la dona que no ha estat maculada pel «modernisme», que s'exterioritza generalment amb una disminució de la feminitat.

Novel·la irritant... Per quin motiu Adelin no s'adona a temps del seu amor per Alfred Gali? És clar, si se n'adonés a temps, ja no hi hauria novel·la. I què és el que fa la protagonista, un cop allunyada del marit i retornada a la vall per tal de retrobar el seu antic i veritable amor?

Ací començaria una altra novel·la.

Aquest final resulta confús. Adelin s'ha allunyat del marit —cosa ja prou greu en si mateixa—; retorna a la vall, però per

què hi retorna? Per unir-se amb l'home amb el qual ja no es pot unir? I el lector, qui ja s'ha interessat per aquella viva personalitat de dona, torna a pensar que és una llàstima que la consciència d'aquell amor autèntic s'hagi despertat una anysa massa tard. Cal reconèixer que hi conspiren les circumstàncies.

«Retorn a la vall» resulta una novel·la molt llegible, literàriament parlant; un bon xic espinosa en el seu caire allisonador. A més, la seva autora s'enfronta tranquil·lament amb la possible acusació d'excessiva feminitat; no es creu en l'obligació, com moltes altres novel·listes, d'ésser fofa i crua, o bé de signar amb un nom masculí.

Si les dones condescendeixen a quedar-se en el seu lloc, la literatura femenina i la literatura en general hi sortiran guanyant.

A. NAROT

Del Marroc - I

Un altre país?

Formant part de l'equip de col·laboradors d'un dels nostres homes d'empresa, Maria Teresa Bonda ha visitat el Marroc i ens transmet aquest reportatge del seu viatge; així RESSÒ adquireix el seu primer corresponent a l'estranger.

Un altre país? Ara, asseguts a la platja de Rio Martín no ens ho sembla gens. Els carrers del poble són amples i les cases d'aparença quasi normal, però amb poques finestres posades molt amunt. Molt blanques, sí, però també són molt blanques les cases de la costa. És pla, molt pla. Al lluny es veuen els terrats i les torres —minarets— de la part alta de Tetuan. Blanc opac sota un cel metàl·lic. Una platja immensa —Castelldefels, Sant Antoni de Calonge?— amb més petxines que sorra, emmarcada per muntanyes, a les quals, com a la platja, trobem semblances amb els colls i els pics del Montseny i de les Gabarres. Només que aquestes no tenen arbres. Evoco la serra de Montsià, amb pics aguts d'un murat sagnós, sota el sol d'hivern a mitja tarda.

És impossible pensar que som a un altre Continent.

El salt des de Barcelona ha estat tan sobtat, que en aquest ambient que sembla familiar, s'oblida la impressió estranya i plena que ens ha fet la ràpida visió del Barri Moro de Tetuan. Una impressió una mica neguitosa, de cosa que només veus amb els ulls, com si no fossis més que públic casual en una obra en idioma incompreensible.

No hi ha quasi ningú a la platja i no ens arrossega el pintoresc de les poques xilabes, grises o terroses, que veiem prop.

Dintre de l'aigua —una aigua soma i amb sorreta fina al fons que aixeca remolins quan hi fiques el peu—, un moro ja fet, negre i barbut, i un moret esprimatxat sota l'engavany de la roba, ficats a l'aigua fins al ventre, i amb la caputxa posada traïquegen amb una espècie de xarxa que veiem bé. Ens anem interessant pel que fan. Deuen portar la roba arremangada i es deixen la xilaba al cos i ben tapats perquè bufa un ventet traïdor de gener.

S'estan a uns sis metres l'un de l'altre, sense dir-se res ni mirar-se. De cop s'avisen amb un crit sord i gutural i avancen paral·lelament cap a la sorra, arrossegant una petita xarxa. Obrim uns ulls com a taronges. Van completament vestits i enfarfegats de roba, com qualsevol moro que s'estimi. La roba xopa pesa. Impassibles sota la mullena, sense ni el més petit gest per espolsar-se l'aigua que els degota de per tot arreu, acaben la seva feina. Treuen la mitja dotzena de peixos de la xarxa, l'estenen i se'n van; darrera d'ells deixen un rec

d'aigua salada que creua la sorra i les petxines.

Ens mirem esverats i callem. El sol va de baixa i el capvespre és fred. Una noieta de la colla, amb cara de fred —em penso que deu tenir esgarifances per aproximació— acaba pensant a mitja veu: «és que no es mullen?». Gairebé ens faria dubtar. Tots teníem, sense ni adonar-nos-en, aquesta impressió absurda.

Sí, és clar que es deuen mullar, però també es rosteixen quan carregats de pellingos, els migdies del mes d'agost, fan ruta carretera enllà, impassibles; ells i el ruquet i les dones i els farcells, estirant les criatures i la cabra.

Un altre país? No, un altre món.

Ara, tot pren relleu. El gest cansat, quasi còmic del manobre que apilava sorra amb una pala amb la mateixa cura meticulosa que si tirés sal a l'olla. La xarxa en miniatura —just el peix pel sopar—, la quantitat enorme de misèria i l'escassa, però extremada opulència; el refinament pueril del moro notable, molt vestit de moro, que quan va a rebre l'amic porta un segon «haiga» per si es rebentés un neumàtic del primer; el venedor ambulat que es pot estar sense vendre, immòbil davant la seva mercaderia —un grapat de figures i dues mates de menta— hores i hores. Els regateigs amb devassalla de crits que acaben sempre en xerrameca i res més; els col·loquis interminables, quasi sense paraules, asseguts a terra, davant d'un vas de te; el pobre esguerrat que va repetint

d'esma una salmodia gutural i inintel·ligible hores i hores o potser dies i mesos, sense esquivar les mosques que li mengien la brutícia. Fins els rucs, el ruquet sec i famèlic que trobes en nombre inversemblant i que els moros troben tan còmode perquè diuen que «es manté sola» —«Es manté sola» en un país sec i sense herba—, que va tirant amb olímpica indiferència; també ara ens sembla

que té un altre sentit. Ja no és el ruquet mort de gana i prou.

Tot, tot, pren ara un altre sentit. Ara entenem l'explicació que ens havia passat per alt quan ens la donava, el «Moreno» del babutxer filòsof més popular de tot Tctuan. Amb el seu castellà sense matisar ens deia «...Todo pasa, todo está escrito». I ens donava la nota fatalista, referint-la a la Guerra Civil Espanyola: «Todo, todo escrito. Fijate: Se los llevaron de Iñi, los trajeron de Rusia para morir en España».

Un poble resignat?

(acaba a la pg. 142)

*Episodi viscós**EL PEGA*

per R. Fontanilles i Junyent

No li havia somrigut mai la sort.

En un any va veure's casat, pare d'una criatura i vidu així que l'infant deixà escapar el primer vagit. Més que el disgust de perdre la muller, de l'amor de la qual no n'estava convençut, perquè es podia dir que ni temps no havia tingut d'estimar-la, l'havia colpit la contrarietat d'haver de tenir cura d'aquella criatura, malaltissa tot just vinguda al món.

Ell tot sol s'ocupava de les dures feines del mas, ell mateix es preparava la minestra i, a hores determinades, posava el biberon als llavis del fill amagrit i veia com en deglutia la llet, desganat. Només una vegada a la setmana, li venia una dona molt vella, a rentar i repassar la roba, i ho feia amb força aire, malgrat els anys que s'agemolien en la corba de la seva esquena.

Ni els diumenges no tenia lliures i fins el senyor Rector l'havia amonestat, més d'una vegada, perquè li passava per alt la santificació de les festes. Ell, peixava l'aviram i feia la perolada per als porcs i netejava l'estable de la mula envellida, una pobre bèstia que ni esma no tenia d'espantar, amb la cua laxa, els tàvecs que li xuclaven la poca sang que li quedava.

Ara, una estranya malura li buidava

el galliner, adés un porc apareixia amb el cos grotesc immòbil; altra vegada, la mula s'ajecia en un recó de l'estable i s'hi quedava arraulida una pila de dies, espeternegant, mentre la mort entrava i sortia pels narius, que es dilataven i s'encongien i els ulls se li envidriaven i quedaven quietes mirant els soles a mig fer.

— No t'acabaràs de morir, no! — rondinava el Pega, desagraït, oblidant els anys que havia fet voltar la sinia i l'esforç titànic que li calia per poder arrossegar l'arada.

I per contradir-lo, la pobre bèstia es revifava, l'infant anava creixent; malgrat les seves cames esprimatxades, caminava garrell o avançava a rossegons, però vivia la seva vida petita, escalfada només pel baf de les sopes d'all i el dèbil caliu d'una llar, amb tres o quatre tions, que sempre semblaven els mateixos.

No prosperaria mai, no; la sort se li girava d'esquena i, tota l'altra gent, se'l mirava compassiva. Ningú en aquelles contrades, no prosperava massa; tot hom tenia contrarietats i havia de seguir el camí ensopegant a cada passa, però, el Pega, trobava com un goig en proclamar-se el campió de la desgràcia i s'havia acostumat tant a creure's el més in-

feliç de tots, que potser ja no hauria sabut viure de cap més manera.

La dona vella que li rentava la roba, per tal d'animar-lo, li proposava que es busqués una altra dona i es casés de nou, però ell se n'esgarriava. Ni pensar-hi! Ara, es sentia més content de passar les penes ell tot sol. Bé prou que les hauria de compartir amb el vaillet, quan posés seny, de mica en mica!

Casar-se? Total per a viure més malament amb la muller i veure després com fa l'últim badall i trobar-se altra vegada amb l'obligació de peixar un nadó, que seria una boca més? No es veia amb cor de fer una atzagaiada així; tenia massa desgràcia, que per això li deien de motiu el Pega i fins gairebé ja s'havia oblidat del nom que el padri va posar-li.

Va ésser en una nit fosca. Havia pedregat de valent, malmetent la collita i quedant els conreus que feien pena de mirar. L'hercuet ja s'havia adormit i ell donava les darreres xuclades a la pipa conegrida, quan van trucar a la porta amb insistència. Foren uns trucs estranys i encara més per l'hora avançada i la inclemència del temps.

Va obrir i quedà sorprès en veure una dona jove i bonica, d'esguard atractiu:

—Santa nit, bon home. Vaig de camí i cerco aixopluc. Quina gelada i quina contrada tan trista!

—Entreu. Si en voleu, encara han quedat unes sopes; poques, però us re-

viscolaran. I, per a dormir, no dispero de cap llit de sobres, però us posaré una malfega, ací mateix, al costat de la llar.

La dona, sense dir res més, va menjar les sopes que fumejaven. A cada cullerada, fitava els ulls en els del Pega. No era la mirada de l'agraïment: era un esguard més estrany; ell fins en va sentir com un formigueig, que li corria per tot el cos.

—I a on aneu pel món, tan sola? —s'atreví a preguntar-li.

—Sempre hi vaig, de sola. No em cansaria de voltar. M'aturo a les cases que em volen i els ajudo a ben tirar. Tothom voldria quedar-se'm, però jo, quan em canso, vaig a un altre poble. M'agraden les cares noves i ben poques vegades torno als llocs on ja he estat.

No sabia com va ésser però s'hi casà. La dona semblava contenta de reposar de la seva vida anterior, sempre anant de casa en casa, de poble en poble. Ara dedicava tots els seus afanys i els seus somriures a l'home que havia acceptat i pujava amb amor el fill de la primera dona del Pega. Donava gust de mirar aquell vaillet, com creixia, tot espigat i fins grassó. El galliner, mai no havia estat tan ple i els garrins s'engreixaven i la mula semblava com si de sobte hagués rejoyenit. Era com si la presència d'aquella dona hagués obrat un miracle i, el Pega, prosperava.

Ben aviat, va sentir la fiblada de la gelosia: els seus veïns, també prosperaven, no tant com ell, però podien fruit

un benestar que mai no havien tingut. I si algú es posava malalt, la muller del Pega hi corria i semblava com si guarís amb el seu consell i la seva paraula, que era com una carícia.

Això ell no ho podia resistir; no podia tolerar que perdés l'estona, per curra que fos, a la casa dels altres i un dia li ho tirà en cara, amb paraules agres i malsonants.

—No vull que posis els peus a casa de ningú; ho entens?

—Per què ets així? Encara no estàs prou content de mi? T'he faltat en alguna cosa? Per què, doncs, em vols treure aquest goig de fer una mica de bé a la gent?

—La gent, que s'apanyil! Ja t'he dit el què. Prou feina hi ha a casa!

—Les obres de caritat no me les pots prohibir, i socórrer i ajudar l'atribolat, també és fer almoïna. Jo a tu, t'ho dono tot, i als altres, ben poca cosa.

—Ací es fa el que jo mando i si no t'agrada ho deixes!

* * *

A l'endemà marxà, la muller del Pega havia... i, el fill, aquell vaill... començava d'ar... via per enlloc. Havia seguit les passes de la seva dona, atret per aquell meravellós romandre.

Després del gros trastorn, quedà encara més aclaparat quan veié tot l'aviram, mort com per una plaga maligna. Més tard, els garrins s'amagri-

ren i la mula s'ajagué en un recó de l'estable, espernegant per darrera vegada.

La contrada, tornà a veure's desolada i tot hom se'n queixava. El Pega no se'n sabia avenir i plorava la seva terrible desgràcia. La vella rentadora, que va haver de tornar a rentar-li la roba seva, li ruïà suaument l'espatlla, ho i dient-li amb una veu, tremolosa per l'evocació:

—Ai fill! La vas deixar marxar, la vas treure i era la sort. I la sort, només truca una vegada a casa nostra!

El Marroc...

(se de la pg. 139)

Amb mentalitat europea ens ho semblaria. Però no és això.

Resignació seria acceptació amb més o menys esforç. Per ells les coses són com són i no poden ésser de cap més manera. El fred, la calor, les mosques, la mullena que a hores d'ara encara deuen passejar els dos moros de Rio Martín, són coses que existeixen sense que calgui donar-los la més mínima importància. No és que no es mullin, és que no hi ha cap raó per anar eixut.

En el trolebús, de tornada, ha pujat un moro amb el cap descobert. Era el primer que vèiem i l'hem anat seguint amb la vista, els ulls clavats en els cabells llargs i grenyosos, cargolats de les puntes, mentre els altres moros, li feien pas amb respecte. Era el sant del poble que anava a plaça amb el cabàs.

MARIA TERESA BOADA

DELS QUATRE VENTS

● El Dr. Vicenç Nolla, Canonge, està per editar una preciosa versió del Cardenal Bonna, «Guiatge cap al Cel».

● A Barcelona s'ha celebrat una sessió d'homenatge a la memòria del bibliòfil Miquel i Planes.

● Ha traspassat, a Reus, el Sr. Ricard Ferrater i Gili, un iniciador de l'excursionisme científic, que fou el fundador de l'«Agrupació Excursionista» i més tard s'incorporà al «Centre de Lectura», d'on fou el propulsor de les famoses guies itineràries d'aquelles comarques del Baix Camp. E. p. r.

● S'ha publicat el volum del premi «Ossa Menor» d'enguany, corresponent al volum de versos «Les hores retrobades» de Joan Vinyoli, amb un pròleg de Joan Teixidor.

● A Reus s'ha publicat un volum de prosa encomiàstica «Sota el cel de Reus», de Josep M.ª Guix i Sugranyes.

● Amb motiu d'un premi atorgat al Dr. Salvador Vilaseca i Anguera, metge, ha estat objecte de mostres de simpatia, i un homenatge que l'il·lustre doctor ha refusat.

● Al poeta Mas i Abril li han estat confiats els Goigs de Sant Cristòfol, del Vilassar de Mar.

● Als Jocs Florals de Molins de Rei han estat premiats Sagarra, Gimeno-Navarro, Esclaus, Bertran-Oriola, Josefina Tura, entre altres. Tothom s'anima a concórrer als Jocs!

● Ricard Permanyer està treballant en un llibre de poemes.

● El crític de «El Correo Catalán», Esteve Molts i Pol, està rebent mostres de simpatia per

la tasca que desenvolupa a favor de les lletres nostrades.

● Xavier Amorós, el jove i jove poeta, està col·lectint el seu primer llibre.

● Joan Antònio i Guàrdies està treballant en un llibre de poemes, concretament adreçats als sants tarragonins.

● El Pare Bru d'Igualada, O. F. M., està preparant la reedició de dos llibres seus.

● Lluís Sansa, d'Ampostà, ha harmonitzat «Antífona de l'Assumpció», de Mn. R. Muntanyola.

● Tomàs Roig i Llop ha donat a conèixer unes siluetes epigramàtiques.

● Carles Riba s'ha vist vertir al castellà en el seu llibre modèlic de prosa «Sis Joans».

● El P. Ramon Castellort, SCh. P. està a punt de publicar la versió d'un llibre de poemes d'Ada Negri, que fou l'obra pòstuma.

● Es prepara per al setembre una exposició de llibres graciencs antics i moderns.

● Carles Soldevila ha publicat un llibre de Catalunya, amb aportacions de diversos autors nostres.

● Lola Anglada, traductora, ha publicat «El Pare Nostre» i

● S'ha publicat a València de l'

● Lamentem Antoni Gimbernau, Barcelona, E. p. r. element difícil de

La nostra força...

...està basada en l'esperit laboriós i l'eficàcia econòmica de les masses que parlen la nostra llengua i creuen en el treball de cada dia.

La nostra gent s'agrupa d'aquesta manera:

Familiars i improductius		2.350.000
Activitats industrials		1.100.000
Activitats agrícoles		700.000
Professions i serveis		600.000
Població escolar		750.000
Total		5.500.000

Dades J.Grases per l'exposició del Diccionari.

En el conreu i perfeccionament d'aquestes qualitats bàsiques que ens donen un alt nivell de laboriositat està marcat el camí del nostre redreçament, tot seguint la norma espiritual que ens donava el gran bisbe Torras i Bages:

«Catalunya serà cristiana o no serà».